

Täysistunto

Tiistai 2.5.2023 klo 13.59—16.33

4. Euroopan neuvoston Suomen valtuuskunnan kertomus Euroopan neuvoston parlamentaarisen yleiskokouksen toiminnasta vuonna 2022

Kertomus K 12/2023 vp

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Juho Eerola: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 4. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään ulkoasiainvaliokuntaan.

Lähetekeskusteluun varataan tässä yhteydessä enintään 45 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja. — Keskusteluun, esittelypuheenvuoro, valtuuskunnan puheenjohtaja, edustaja Kiljunen.

Keskustelu

14.02 **Kimmo Kiljunen sd** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On harvinainen hetki esitellä Euroopan neuvoston valtuuskunnan kertomus eduskunnalle — me saimme sen tehdä näin täydelle salille. Kiitokset läsnäolon mahdollisuudesta, ja meidän raporttimmekin on omalla tavallaan painava. Euroopan neuvosto, kuten tunnettua, on johtavin ihmisoikeusjärjestö Euroopassa ja nimenomaan keskittynyt kolmeen perusarvoon: demokratiaan ja ihmisoikeuksiin ja oikeusvaltioperiaatteeeseen. Se on siis normatiivinen järjestö, joka luo sitten sitä puitelainsäädäntöä, jonka pohjalta me kansallisesti... [Puhujan mikrofonin sulkeutuu]

Ensimmäinen varapuhemies Juho Eerola: Nyt lähti mikrofonin — jaa, nyt taas pelaa.

...toteutamme perusihmisoikeuksia Suomessa ja koko Euroopassa.

Euroopan neuvostossa on 46 jäsenvaltiota. Kaksi Euroopan maata ”are not eligible” — tätä termiä käytettiin myöskin Strasbourgissa viime viikolla — eli kahden entisen jäsenvaltion ei ole ollut mahdollista olla jäsenenä. Ne ovat Venäjä ja Valko-Venäjä. Parhaillaan käydään keskustelua siitä, että Kosovo voisi liittyä, ja meidän valtuuskuntamme, jota vedän Euroopan neuvostossa, on vahvasti ollut tukemassa pienen valtion oikeutta tulla ei välttämättä valtiollisena toimijana, koska se on debatin alla oleva asia — muun muassa Euroopan unionin jäsenvaltioista osa ei ole tunnustanut Kosovoa — vaan sen vuoksi, että Euroopan neuvosto tarjoaa Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen täytäntöönpanon kautta väylän kosovolaisillekin tulla mukaan siihen ihmisoikeusjärjestelmään, mitä me olemme noudattamassa.

Valitettavasti viime vuoden vuosikertomuksen ylivoimaisesti hallitsevin teema oli Venäjä, Venäjän asema. Venäjä on kuulunut tuohon järjestöön aikaisemmin. Valko-Venäjä ei edes voi kuulua järjestöön niin kauan kuin siellä on kuolemanrangaistus käytössä. Euroo-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 5/2023 vp

pan neuvostossa on pyhä periaate se, että kuolemanrangaistus ei voi olla lainsäädäntöjärjestelmässä: olemassa oleva valtio ei voi olla silloin Euroopan neuvoston jäsen. Ja kiintoisaa myöskin on tietää se, että Euroopan unionin jäsenyyden ehtona on Euroopan neuvoston jäsenyys eli Euroopan ihmisoikeussopimukseen liittyminen. Se on siinä semmoinen keskeinen iso taustaolettamus.

Meillä oli viime vuoden helmikuun 24. päivän jälkeen vaikea hetki Euroopan neuvoston osalta — ei sen suhteen, että meiltä oli pohja poissa pitää Venäjä jäsenenä tuossa järjestössä, vaan sen vuoksi, että samanaikaisesti tapahtui se olennainen muutos, että Venäjän kansalaisilla ei ole mahdollisuutta vedota Euroopan ihmisoikeustuomioistuimeen, jolloin tämä ihmisoikeusjärjestelmä, joka on Euroopan laajuinen, ei pääse toteutumaan täysimääräisesti. Se on ollut nimenomaan kansalaisten näkökulmasta suuri menetys, jonka muun muassa venäläiset kansalaisjärjestöt ovat todenneet lähtökohtaisesti valitettavana seikkana, vaikka me kaikki tunnistamme, että tämä bruttaali aggressio, hyökkäys Ukrainaan, rikkoi keskeisiä perusperiaatteita sekä kansainvälisen ihmisoikeusjärjestelmän kannalta että tietenkin YK:n peruskirjan kautta. Myöskin alueellinen koskemattomuus ja suvereniteetti tuli murrettua kertahetimitä, eli kansainväliselle sopimusjärjestelmälle Venäjä sanoi selvästi näkemiin, bye-bye, jolloin mekin jouduimme toteamaan bye-bye Venäjän valtuuskunnalle. 12.3. tämä päätös tehtiin Euroopan neuvostossa ja Venäjä joutui poistumaan.

Sen seurauksena meillä on ollut paljon nyt prosessin alla Venäjään liittyviä asioita. Itse asiassa koko viime vuosi meni tässä poliittisesti tulehtuneessa tilanteessa, käsiteltiin Venäjää monesta kulmasta, ja keskeinen iso asia, joka Euroopan neuvoston työssä tulee meille kaikille vastaan, ovat tietysti nämä sotarikosoikeudenkäynnit, jotka tässä aidosti odottavat. Eurooppa odottaa sitä, maailma odottaa sitä, ja minä nyt sanon suoraan, että Venäjän kansakin joutuu odottamaan sitä. Tässä on tehty niin bruttaaleja sotarikoksia ihmisyyttä vastaan, että me olemme luomassa nyt ihmisoikeusjärjestelmän taustalle sotarikostuomioistumia Euroopan neuvoston puitteisiin.

Toinen iso asia, joka oli meillä viime viikolla Strasbourgissa, liittyy siihen, että me olemme myöskin varautuneet siihen, että Venäjä joutuu korvaamaan vahinkoja, joita on aiheutettu. Tällainen vahinkorekisteri ollaan perustamassa nimenomaan Euroopan neuvoston puitteisiin, ja siinä tullaan listaamaan kaikki ne vahingot, mitä tämä bruttaali hyökkäys Ukrainaan on aiheuttanut. Se on sitten myöhemmässä vaiheessa varsinaisesti se kompensatiojärjestelmä, joka rakennetaan siihen taakse, ja sitä tullaan seuraamaan.

Arvoisa puhemies! Tähän kauteen liittyvät myöskin ne päätökset, jotka on nyt tehty tälle vuodelle ja joita viime vuonna jo lähdettiin lanseeraamaan ja jotka liittyvät huippukokoukseen. Euroopan neuvostolla on ollut kolme huippukokousta tähän asti aikaisemmin, ja nyt tulee neljäs, ja se neljäs tullaan pitämään juuri tämän heikentyneen turvallisuustilanteen vuoksi Reykjavikissa toukokuun puolivälissä. Suomesta siihen tulee osallistumaan tasavallan presidentin johdolla Suomen valtuuskunta, ja myöskin me Euroopan neuvoston puhemiesneuvoston jäsenet tulemme sitten olemaan Reykjavikissa mukana tässä prosessissa. Siellä nimenomaan ollaan nyt luomassa keskeisesti demokratiaajulistusta, joka tulee olemaan eurooppalainen demokratiaajulistus, jossa määritellään demokratian kriteerit, ja myöskin tämä vahinkorekisteri tullaan kansainvälisesti perustamaan. Siihen tulee siis sopimusperusteinen järjestelmä, ja se tulee myöskin ennakoimaan tulevaa eurooppalaisessa järjestelmässä, kansainvälisessä järjestelmässä, että vastaaviin sotarikoksiin syyllistyttyäessä voi odottaa myöskin tiettyjä seurauksia, sekä rikosoikeudellisia seurauksia että myöskin vahingonkorvausseurauksia. Nämä ovat isoja asioita.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 5/2023 vp

Puhemies! Minä joudun päättämään puheenvuoron, kun näen, että aika kuluu. Päätän sen siihen, että Euroopan neuvoston valtuuskuntaa usein on pidetty — ja sanon sen myöskin avoimesti tässä — kansanedustajien hauutuumaana. Miksi? Sen takia, että se syö meiltä paljon aikaa. Me Euroopan neuvoston jäsenet itse asiassa olemme kahden parlamentin jäseniä, ihan valiokuntatyöskentelyineen ja toimintatapoinemme, ja se vie meiltä paljon aikaa. Aidosti joudumme olemaan täältä salista myöskin paljon poissa edustaaksemme siellä Suomea, ja valitettavasti nytkin meille kävi niin, että meidän varapuheenjohtajamme Anne-Mari Virolainen ja kaksi muuta valtuuskunnan jäsentä jäi valitsematta näissä vaaleissa — ei välttämättä Euroopan neuvoston vuoksi, mutta tämä vain toteutuu jatkuvasti: se, että liian usein on niin, että tässä maassa ja ehkä jopa tässä talossa ei arvosteta sitä työtä, mitä me kansainvälisissä järjestöissä tehdään, vaikka se aidosti ansaitsisi sen. Ja minä arvostan sitä, että nyt te kuuntelitte tämän puheenvuoron. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Juho Eerola: Kiitoksia, valtuuskunnan puheenjohtaja, edustaja Kiljunen. — Ja nyt edustaja Hopsu.

14.09 Inka Hopsu vihr: Arvoisa puhemies! Vaikka käsittelemme vuoden 22 kertomusta Euroopan neuvoston parlamentaarisesta työstä, on tämä varmasti myös Suomen valtuuskunnalle eräänlainen tilinpäätös kuluneista neljästä vuodesta valtuuskunnan todennäköisesti kesällä vaihtuessa.

Euroopan neuvoston alkuperäinen tarkoitus on pitää yllä rauhaa Euroopassa. Silloiset perustajamaat näkivät, että rauha voidaan saavuttaa vain rakentamalla demokratiaan, ihmisoikeuksiin ja oikeusvaltioperiaatteeseen perustuvia yhteiskuntia. Järjestön tehtävä on todella ajankohtainen ja työ tärkeää. Normiston laatiminen — tällä hetkellä 224 oikeudellista sitovaa sopimusta —, Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen työ, joka antaa yksilöille mahdollisuuden saada oikeutta tapauksissaan, ja maiden monitorointi tarvittaessa sekä vaalitarkkailut ovat konkreettisia ja tärkeitä työkaluja.

Kun valtuuskunta aloitti työnsä vuonna 2019, oli Suomen pj-kauden aikana juuri löydetty ratkaisu, kuinka saada Venäjä takaisin Euroopan neuvoston työn piiriin. Venäjän asenne työskentelyssä ei tästä uudesta alustakaan lähtien osoittautunut kuitenkaan yhteistyöhakuiseksi. Venäjä hyökkäsi Ukrainaan viime helmikuussa, ja Euroopan neuvoston yleiskokous piti ylimääräisen istunnon 14.—15. maaliskuuta. Edustajat tukivat istunnossa Ukrainaa vankkumattomasti ja tuomitsivat Venäjän toimet yksimielisesti. Kesken keskustelun tuli myös tieto siitä, että Venäjä oli faksilla ilmoittanut irtautuvansa, vetäytyvänsä, järjestöstä. Keskustelu käytiin kuitenkin loppuun, ja äänestettiin yksimielisesti äänin 216—0 lausunnosta, jossa tuomitaan jyrkin sanoin Venäjän sotatoimet Ukrainassa ja vaaditaan niiden välitöntä lopettamista. Yleiskokous totesi, että Venäjän toimet ovat vakavuudeltaan sellaiset, että maan osallistumisoikeuksien jäädyttäminen 8 artiklan mukaisesti on täysin oikeutettua eikä Venäjä siksi enää voi olla Euroopan neuvoston jäsen. Tämä Ukrainan tilanne on tietysti ollut se kaikista eniten käsitelty aihe kuluneen vuoden aikana.

Samassa lausunnossa yleiskokous myös päätti lopettaa kaikenlaisen yhteistyön Valko-Venäjän viranomaisten kanssa. Työtä Venäjän ja Valko-Venäjän kansalaisyhteiskunnan tukemiseksi tulisi kuitenkin jatkaa ja onkin jatkettu. Tästä aktiivisesta Valko-Venäjän opposition yhteydenpidosta kiitos myös meidän valtuuskunnan puheenjohtajalle Kiljuselle — teillä on raportojana tässä tärkeä rooli.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 5/2023 vp

Samalla päätettiin myös, että venäläisten oikeus valittaa Euroopan ihmisoikeustuomioistuimeen jatkuu vielä kuusi kuukautta erottamispäätöksen jälkeen. EIT on kuitenkin sittemmin linjannut, että se käsittelee kaikki tärkeät Venäjää koskevat oikeustapaukset siitäkin huolimatta, että Euroopan ihmisoikeussopimus ei ole enää voimassa Venäjällä.

Venäjän ero mahdollisti myös Kosovon jäsenhakemuksen, joka johti jo Kosovon puheoikeuteen kokouksissa, mutta itse jäsenyys on tähän saakka edennyt hitaasti. Toivottavasti se saa nyt vauhtia alleen — ainakin tällaisia terveisiä kuulimme ministerin puolelta.

Arvoisa puhemies! Euroopan tilanteen ollessa näin epävakaa on Euroopan neuvosto 18 vuoden tauon jälkeen järjestämässä huippukokousta, joka tulee olemaan etenkin Ukrainakokous. Toisena tärkeänä aiheena tulee olemaan demokratia, toimivan demokratian määrittelyn muodostaminen ja Euroopan neuvoston mahdollisuudet tukea kansalaisyhteiskuntaa ja demokratiaa edistäviä toimia. Kokouksessa valmistellaan myös sotarikosten vahinko- ja vastuumekanismeja, joka otettaisiin ensimmäisen kerran käyttöön Ukrainaan kohdistuneiden rikkomusten taltioimiseksi. Yleiskokous on myös korostanut, että jäsenmaiden olisi tuettava EU:ta liittymään nopeasti Euroopan ihmisoikeussopimukseen sekä autettava kansainvälistä rikostuomioistuinta, ICC:tä, tutkimaan sotarikoksia tehokkaasti. Yleiskokous esittää myös erityistuomioistuimen perustamista tutkimaan Venäjän hyökkäyssotaan liittyviä rikoksia.

Itse olen osallistunut yleiskokouksen keskusteluun vahvemmassa ympäristö- ja ihmisoikeussopimuksesta. Myös luonnontuhonnan kriminalisointia tulisi edistää tässä yhteydessä. Tätä keskustelua jatkettaneen huippukokouksessa ja yleiskokouksen tulevassa työssä. Myös sodan ympäristövaikutukset tulisi saada hyökkääjän korvattaviksi jälleenrakennuksen tapaan ja rikokset tuomittua muiden sotarikosten tapaan.

Kiitos tiivistä yhteistyöstä niin suurlähettiläälle, Nina Nordströmille, kuin eduskunnan osaavalle sihteeristölle ja koko valtuuskunnalle.

Ensimmäinen varapuhemies Juho Eerola: Kiitoksia. — Edustaja Guzenina.

14.15 Maria Guzenina sd: Arvoisa puhemies! Edustaja Kiljunen puhui pitkällä kokeuksella kansainvälisiltä areenoilta Euroopan neuvoston Suomen valtuuskunnan puheenjohtajana. Hän on seurannut hyvin läheltä Euroopan neuvoston toimintaa viimeiset neljä vuotta ja tietää hyvin esimerkiksi tämän historian, minkä johdosta nyt ainoastaan 46 maata on Euroopan neuvoston jäsenenä — aikaisemmin 47, ja Venäjä ei enää ole jäsenenä.

Kyysisinkin edustaja Kiljuselta Suomen valtuuskunnan puheenjohtajana: kun aikoinaan meidän presidenttimme, Halonen, sai aikaan siellä Halonen Orderin, joka on käytännössä tämän monitorointijärjestelmän alkusysäys, niin millä tavalla siellä nyt laajemmin parlamentaarikoiden kesken arvioidaan tätä Ukrainan sotaa, monitorointijärjestelmää, eri maiden ihmisoikeuskäsityksiä ja ennen kaikkea sitä, millä tavalla eri maiden parlamentaarikot ovat valmiita auttamaan Ukrainaa?

Meiltä Suomestahan on lähtenyt pääministeri Marinin johdolla hyvin vahva signaali siitä, että me olemme valmiita auttamaan Ukrainaa kaikissa mahdollisissa tilanteissa. Nyt on äärimmäisen tärkeää — mikä tahansa meidän tuleva hallituspohjamme täällä Suomessa tulee olemaan — että tätä tärkeää työtä tullaan jatkamaan, Ukrainaa ei jätetä yksin taistelemaan tässä valtavan katastrofaalisessa tilanteessa ja Euroopan neuvoston tuleva Suomen valtuuskunta myöskin ymmärtää roolinsa ja kannustaa muiden maiden parlamentaarisia tekemään kaikkensa siinä, että kaikki parlamentit, jotka kuuluvat Euroopan neuvos-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 5/2023 vp

ton jäsenmaihin, tiedostavat tämän tilanteen vakavuuden ja yhdessä tuumin yhteen suuntaan katsoen ollaan Ukrainan tukena. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Juho Eerola: Ja edustaja Kemppi.

14.17 **Hilkka Kemppi kesk:** Arvoisa herra puhemies! Lämmin kiitos erityisesti Euroopan neuvoston Suomen valtuuskunnalle, suurlähettiläälle, joka on aina ollut meitä vastassa, mutta myös eduskunnan kansainvälisten asioiden sihteeristölle siitä, että Suomen kansainväliset suhteet hoituvat eduskunnasta päin ja me pystymme olemaan mukana tällaisessa yhteistyössä kuin esimerkiksi Euroopan neuvosto.

Itse olen saanut olla mukana tässä työssä nyt neljä vuotta. Aika on ollut varsin myrskyinen: ensin esimerkiksi otimme Venäjän takaisin täysivaltaiseksi jäseneksi Krimin tekojen jälkeen ja sitten Ukrainan sodan alettua, Venäjän hyökkäyssodan alettua, me erotimme Venäjän kokonaan jäsenistöstä. Tämähän kertoo myös siitä, että Euroopan neuvosto on ainoita kansainvälisiä rauhaa rakentavia järjestöjä, jotka kykenevät päätöksiin. Tämä perustuu tietenkin siihen, että päätöksiä tehdään määränemmistöin. Kun vertaamme Euroopan neuvostoa esimerkiksi YK:hon tai muihin vastaaviin toimijoihin, esimerkiksi Etyjiin, niin tämä määränemmistö päätös tekee Euroopan neuvostosta vahvan toimijan. Siksi olen erityisen iloinen siitä, että esimerkiksi tällä hetkellä Euroopan neuvosto on päättänyt laittaa pisteen näille sotarikoksille ja saattaa tuomiolle sotarikolliset Ukrainan sodassa. Mielestäni tämänkaltaiset periaatepäätökset ja rauhan hakeminen ovat Euroopan neuvoston tärkeimpiä tehtäviä tässä ajassa.

Viime syksynä Euroopan neuvostossa käytiin keskustelua myös esimerkiksi Schengen-sopimuksesta. Ajattelen, että erityisesti epävakauden ylläpitäminen ja kansainvälisten sopimusten rikkominen Venäjän osalta ovat valtapeliä. Näinhän suurvallat aina ovat toimineet silloin, kun päädyimme sotatilanteisiin, kriisitilanteisiin. Kansainvälisiä ihmisoikeussopimuksia rikkomalla ja niitä kyseenalaistamalla on saatu valtaa juuri isoille maille. Tämän haluan sanoa tässä salissa, että pienen maan turva ovat vahvat kansainväliset sopimukset ja ihmisoikeussopimusten kunnioittaminen ja noudattaminen. Erityisen vahvasti sen oppii toimiessaan Euroopan neuvostossa ja sen yhteisössä. Suomikin on keventänyt viime vuonna Schengen-tulkintaa sellaisissa olosuhteissa, jos tulisi tällainen väestövaihtamisen sotatilanne, mutta katson, että erityisesti ihmisoikeuksien puolustaminen ei tarkoita kyvyttömyyttä toimia turvattomalta tuntuvassa tilanteessa. Schengenin rajasäännösten tulkinta muuttui, mutta on erityisen tärkeää, että meillä on tämä jälkikäteen valvonta ja demokratian kontrolli ja toisaalta myös huolellinen harkinta, jota toteuttaa näissä muutostilanteissa eduskunta.

Katson, että Suomi on monessa ihmisoikeussopimuksessa edelläkävijä mutta töitä meillä vielä riittää, joten toivon, että tätä työtä jatketaan.

Ensimmäinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Ja edustaja Zyskowicz.

14.20 **Ben Zyskowicz kok:** Arvoisa herra puhemies! Arvoisat kansanedustajat! Edustaja Guzenina opasti uutta, tulevaa hallitusta olemaan Ukrainalle samalla tavalla solidaarinen ja Ukrainaa samalla tavalla tukeva kuin nykyinen, Marinin hallitus. Vaikka tiedän, edustaja Guzenina, että teidän ryhmässänne ja monissa muissa siellä vasemmalla laidalla olevissa ryhmissä on paljon liioiteltuakin huolta uuden hallituksen — jos se tuolta pohjalta syntyy

Pöytäkirjan asiakohta PTK 5/2023 vp

— tekemisistä, niin luulen voivani kaikkien Säätytalossa hallituksesta neuvottelevien puolueiden puolesta vakuuttaa teille ja kaikille muille, että Petteri Orpon hallitus tulee tukemaan Ukrainaa aivan samalla tavalla kuin nykyinen hallitus, tulee antamaan taloudellista tukea, tulee antamaan humanitääristä tukea ja tulee antamaan myös sotilaallista tukea. Ja aivan varmasti uuden hallituksen ministerit ja uuden eduskunnan kansanedustajat tulevat toivomukseenne mukaisesti kansainvälisillä foorumeilla toimimaan sen puolesta, että Ukrainalle annettaisiin kaikki se tuki, mitä Ukraina ja sen kansa tarvitsevat jouduttuaan Venäjän raakalaismaisen ja rikollisen hyökkäyksen kohteeksi.

Edustaja Kiljunen, kiinnititte huomiota siihen, että kun ollaan Euroopan neuvostossa ja täällä parlamentissa, niin joudutaan olemaan samaan aikaan vähän niin kuin kahdessa paikassa. No, lehtitietojen mukaan tämä ei ole teille ongelma — jos tällainen pikku kevenys sallitaan — [Kimmo Kiljunen: Sallitaan!] mutta ymmärrän toki tähän liittyvät haasteet. Sen sijaan on oltava teidän kanssanne jonkin verran eri mieltä siitä, kun korostitte sitä, miten Venäjän jäsenyys Euroopan neuvostossa mahdollisti kuitenkin Venäjän kansalaisille Euroopan ihmisoikeustuomioistuimeen vetoamisen ja juttujen viemisen sinne. Tämähän on totta, niitä juttuja on siellä ollut, ja päätöksiä on annettu, mutta kun me tiedämme, minkälainen diktatuurijärjestelmä Venäjä on ja oli myös silloin, kun se otettiin takaisin Euroopan neuvostoon, ja myös silloin, kun se oli siellä joitakin vuosia ollut, niin kai me voimme olla yksimielisiä siitä, että on täysin ollut Venäjän hallinnon käsissä, minkä verran Venäjä haluaa esimerkiksi pr-syistä, goodwill-syistä, antaa arvoa Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen Venäjää koskeville ratkaisuille. Tällä tarkoitan sitä, että ei Venäjän kansalaisilla silloinkaan, kun Venäjä oli vielä jäsenenä, ollut sellaista valtiovallasta riippumatonta, siis oman valtionsa valtiovallasta riippumatonta, mahdollisuutta hakea oikeutta Euroopan ihmisoikeustuomioistuimesta kuin on niiden maiden kansalaisilla, jotka ovat aitoja demokratioita ja oikeusvaltioita.

Sanoitte myös, että suuri murhe koitti 24. helmikuuta viime vuonna, kun Venäjä hyökkäsi. Suomessakin on syytä rehellisesti arvioida sitä, että niinköhän vasta 24. helmikuuta 2022 Venäjä yhtäkkiä muuttui toiseksi, vai olisiko niin, että Venäjä jo kauan sitä ennen oli kehittynyt hyvin imperialistiseksi, militaristiseksi, aggressiiviseksi valtioksi. Se, että Venäjä otettiin Krimin valtauksen ja Itä-Ukrainassa sytytetyn sodan jälkeen takaisin Euroopan neuvostoon ja että suomalaiset ja Suomi olivat tekemässä työtä sen puolesta, että tähän voitaisiin päästä, oli tietysti osa sitä politiikkaa, jossa haluttiin integroimalla Venäjä kaupallisesti mutta myös tähän ihmisoikeusjärjestelmään integroimalla jotenkin vaikuttaa Venäjään myönteisellä tavalla. No, tänä päivänä me kaikki tiedämme, että ei tuolla politiikalla — ei kaupallisella integroimisella, taloudellisella yhteistyöllä eikä tällaisella ihmisoikeusyhteistyöllä — ole ollut pitkän päälle mitään vaikutusta Venäjään. Viime aikoina on ilmestynyt hyviä kirjoja siitä, miten tämä nykyinen Putinin diktatuuri monelta osin on vanhan Venäjän jatkumoa. Esimerkiksi Martti J. Kari ja toinen henkilö, jonka nimeä en nyt muista, tekivät kirjan, joka lähti ihan sieltä hyvin kaukaa, tästä Venäjän strategisesta ajattelusta.

Herra puhemies, olihan se suositus seitsemän minuuttia? [Puhemies: Kyllä!] — Kiitos.

Sitten Venäjästä. Enkä mene nyt siihen, oliko Venäjän paikka Euroopan neuvostossa edes ennen 2014:ää, oliko ainakaan sen jälkeen, vaan menen tähän päivään. Venäjästä on kirjoitettu, että se on mafiavaltio, on kirjoitettu, että se on kleptokratia — muistaakseni esimerkiksi Toomas Hendrik Ilves on käyttänyt aika tiukkoja ilmaisuja. No, se, mitä Venäjällä nyt tapahtuu — varastetaan Fortumin omaisuus, ”otetaan väliaikaisesti haltuun” — to-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 5/2023 vp

distaa, että Venäjä on juuri sellainen kleptokratia, mafiavaltio kuin mitä on väitetty, ainakin tällä hetkellä. Ja se, mitä muun maailman pitäisi tehdä ja olisi pitänyt tehdä jo ennen tätä Fortumin omaisuuden varastamista ja mitä muualla yritetään parhaillaan tehdä, on saada aikaan sellainen kansainvälisen oikeuden periaatteisiin sopiva prosessi, jossa YK:n, miksei myös Euroopan neuvoston, tuella perustettaisiin erikoistuomioistuin tai -tuomioistuimia yhtäältä käsittelemään näitä Venäjän johdon sotarikoksia — no, niitä herroja ei saada vastuuseen — mutta toisaalta käsittelemään Venäjän omaisuuden käyttämistä Ukrainan hyväksi. Se ei ole helppo juttu, sitä omaisuutta on yksityistä, sitä on keskuspankin, sitä on valtion, mutta tähän on päästävä, siihen, että kansainvälisen oikeuden puitteisiin sopivalla tavalla Venäjän omaisuutta voidaan ja tulee käyttää Ukrainan jälleenrakennuksen hyväksi.

Ensimmäinen varapuhemies Juho Eerola: Kiitoksia. — Edustaja Heinonen.

14.28 **Timo Heinonen kok:** Arvoisa herra puhemies! Edustaja Zyskowicz tuossa edellä kuvasi sitä tilannetta, missä elämme Ukrainan tuen kanssa. On itsestään selvää, että Suomi tulee — toivon niin, että hallituspohjista riippumatta — jatkamaan tukea Ukrainalle lopulliseen Ukrainan voittoon asti. Tämä vaihe, mikä Ukrainan sodassa tällä hetkellä on, tietynlainen kulutussodan vaihe, edellyttää sitä, että länsi jatkaa ja vahvistaa entisestään tätä tukea. Toivon todella, että tälle työlle ja tälle tuelle myös tuleva Suomen oppositio tulee antamaan vastaavanlaisen varauksettoman tuen kuin edellinenkin hallitus oppositioltaan sai.

Tukea tulee siis jatkaa. Edustaja Zyskowicz kuvasi hyvin tätä kehitystä, mitä Venäjällä on tapahtunut. Voisi katsoa historiaa taaksepäin ja sitä, mitä ehkä lännessä olisi pitänyt tehdä vuonna 2008, viimeistään 2014, ja olivatko ne toimet, mitä silloin näimme, osasyy siihen, että Putin ryhtyi tähän raakalaismaiseen, täyteen hyökkäyssotaan viime vuoden helmikuussa. Valitettavasti Venäjän toimien tunnustaminen vaati siis näin pitkälle menneet ja näin pitkälle johtaneet toimet.

Venäjän sotarikoksista on tässä keskusteltu — myös siitä, että pidätysmääräyksiä on annettu ja toivottavasti ne joskus toteutuvat niin, että me pääsemme siihen vaiheeseen, että näiden rikosten tosiasialliset vastuuhenkilöt saadaan pidätettyä ja myös Haagiin tuomittaviksi. Se ei välttämättä ole helppoa. Onko se mahdollistakaan? Mutta on hyvä, että tämä signaali, viesti, on annettu.

Myös tässä keskustelussa on puhuttu vahinkorekisteristä. Siihen ovat viitanneet edustaja Kiljunen ja myös edustaja Zyskowicz omissa puheenvuoroissaan, ja me tiedämme historiasta, että Irakin sodan kohdalla oli mahdollista löytää ratkaisut, miten Irakin varantoja pystyttiin käyttämään Kuwaitin jälleenrakennukseen ja auttamiseen. Eli meillä on olemassa ennakkotapauksia ja keinoja tähän. Nyt on kyse siitä, onko tahtoa ja halua.

Fortumin haltuunotto — voisi sanoa ryöstö — on selkeä esimerkki kleptokratiasta, johon myös edellä viitattiin. Esimerkiksi yksin Fortumin puhdasta rahaa, sen tytäryhtiön puhdasta rahaa, jäi venäläisille tileille satoja miljoonia, ja nämä rahat eivät ole sieltä kotiutettavissa.

Puhemies, jatkan hetken sieltä.

Ensimmäinen varapuhemies Juho Eerola: Olkaa hyvä. [Puhuja siirtyy puhujakorokkeelle]

Pöytäkirjan asiakohta PTK 5/2023 vp

Arvoisa herra puhemies! Tämä Fortumin haltuunotto, ryöstö, mistä edellä on käyty keskustelua, on esimerkki siitä, millä tavalla Venäjä nyt toimii, entistä röyhkeämmin, näissä tilanteissa. Vahinkorekisteri, mistä tässä on puhuttu, tavoittelee sitä, että me voisimme venäläisten oligarkkien varoja, jotka on takavarikoitu tai jotka ovat vastaavien toimenpiteiden piiriin joutuneet, käyttää jatkossa Ukrainan auttamiseen ja Ukrainan jälleenrakentamiseen. Kyllä tähän täytyy löytää ratkaisu. Onko se ratkaisu vahinkorekisteri vai mikä? Irakin nostin tuossa esille yhtenä mahdollisuutena — sen, mitä siellä käytettiin — mutta meidän pitää löytää keino myös siihen, että tämä jäädytetyn omaisuuden tilanne ei voi kovin pitkään pitkittyä.

Meillä on yksi esimerkki, vaikkapa tuo entinen Hartwall Arena, Helsinki-areena, jossa on vajaa puolet suomalaisomistusta ja sen lisäksi merkittävä venäläisomistus, mikä tällä hetkellä tarkoittaa sitä, että suomalaisomistuskin on käyttökiellossa tai käyttämättömänä. Puhutaanko vuodesta, vuosista, viidestä vuodesta vai mistä aikajänteestä? Ratkaisuhan tällaiseen pitää löytää.

Långvikin kokonaisuus on toinen esimerkki, ja on iso määrä muuta omaisuutta esimerkiksi Suomessa mutta monissa muissakin Euroopan maissa. Ja kannustan kyllä kaikkia tekemään työtä sen eteen, että vahinkorekisteri tai joku muu järjestelmä löydetään, niin että nämä varat, jotka on todennäköisesti hyvin isoilta osin alun perinkin rikollisin toimin tehty, saadaan käyttöön Ukrainan auttamiseksi ja viimeistään jälleenrakentamiseksi.

Ensimmäinen varapuhemies Juho Eerola: Kiitoksia. — Edustaja Kiljunen.

14.33 Kimmo Kiljunen sd: Arvoisa puhemies! Aivan ensimmäiseksi kiitän edustajia Kemppi ja Hopsu, jotka ovat meidän nyt poistuvan valtuuskunnan jäseniä, hyvin aktiivisesta osallistumisesta Euroopan neuvoston työhön ja itse asiassa koko valtuuskuntaa ja samoin sihteeristöä, joka on tukenut meidän työtämme tuolla Euroopan neuvostossa. Tässähän tapahtuu nyt sitten aidosti muutoksia, koska valiokuntien ja valtuuskuntien kokoonpanot määritetään uudelleen.

Edustaja Guzenina käytti arvokkaan puheenvuoron ja kysyi suoraan, ja haluan hänestä sanoa sen, että hänen osaltaan saa kiittää edellistä kautta, eli te olitte vuodet 2015—2019 Euroopan neuvoston valtuuskunnan puheenjohtajana vastaavassa roolissa kuin minä ja erittäin keskeisessä roolissa siinä vaiheessa, kun tehtiin näitä ponnisteluja uudemman kerran, että Euroopan neuvosto voisi tulla koko Eurooppaa kansalaisyhteiskunnan tasolla edustavaksi yhteisöksi.

Palaan hieman tähän kysymykseen, minkä edustaja Zyskowicz sanoi tästä Venäjän jäsenyydestä ja sen ehdoista. Siinä myöskin tasavallan presidentti näytteli isoa roolia, kun hän vieraili silloin 2019 tammikuussa Euroopan neuvostossa Strasbourgissa ja avitettiin tätä prosessia. Kuvaan sitä hieman teille tarkemmin, mutta vastaan ensin tähän kysymykseen Ukrainasta ja monitorointijärjestelmästä.

Tämähän on todellakin perustunut tulevan tasavallan presidentti Halosen aloitteeseen, kun uusia jäsenmaita tuli Euroopan neuvostoon 1990-luvun alussa ja näissä yhteiskunnissa oli vakavia demokratiavajeongelmia, ihmisoikeusongelmia. Haluttiin, että Euroopan neuvoston puitteissa lähdetään seuraamaan systemaattisesti näiden maiden demokratian tilaa. Meillä on tusinan verran maita tälläkin hetkellä pysyvän monitoroinnin piirissä. Itse tiedän sen erinomaisen hyvin, kun olen monitoroija Armeniaan liittyen. Seuraan Armenian poliittista kehitystä viikoittain. Meillä on koko ajan yhteys sinne, pääministeriä myö-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 5/2023 vp

ten. Me käymme jatkuvasti dialogia sinne, ennen kaikkea ihmisoikeusvaltuutetun kanssa, ja poliittisten puolueiden kanssa Armenian parlamentissa seuraamme demokratian tilaa. Se on erittäin systemaattista seurantaa, mitä Euroopan neuvosto tässä suhteessa tekee, ja me raportoimme sitten yleiskokoukselle, ensisijaisesti monitorointikomitealle Euroopan neuvoston puitteissa ja sittemmin yleiskokoukselle. Eli meillä on koko ajan tämä demokraatiakeskustelu käynnissä eri maihin liittyen.

Kysyitte, edustaja Guzenina, Ukrainaan liittyen. Voin sanoa sen, että jos johonkin maahan tällä hetkellä suuntautuu koko ajan voimakas solidaarisuus Euroopan neuvoston yleiskokouksessa, niin se on Ukraina. On erittäin aktiivinen valtuuskunta Ukrainasta, me tapamme heitä jatkuvasti tietysti näiden yleiskokousten puitteissa — terveisiä vaan eduskunnallekin viimeviikkoisesta keskustelusta ukrainalaisten kollegojen kanssa — ja osoitamme monella tavalla, resoluutioiden, päätöslauselmien ja muiden kautta, solidaarisuutta, ennen kaikkea tämän normatiivisen järjestelmän kehittämisen kautta, johon viitattiin nyt tällä rikostuomioistuinprosessilla, jota on käynnistetty Euroopan neuvoston puitteissa, ja nyt viime vaiheessa tämän vahinkorekisterijärjestelmän kautta.

Otan vain esimerkin siitä — kun se liittyy kysymykseen siitä, kun edustaja Zyskowitz totesi, että 24.2. horjutti eurooppalaista turvajärjestelmää — että meillä on kokemuksia muistakin päivistä ja pidemmistä jaksoista. Vastaan siihen kahdesta kulmasta. Minulla oli tilaisuus nimenomaan Euroopan neuvoston puitteissa puhemiesneuvoston jäsenenä vieraillla Ukrainassa vuosi sen jälkeen, kun tämä invaasio oli tapahtunut, eli 24. päivä helmikuuta tänä vuonna. Muistan puhuneeni — ja tiedän, mitä sanoja käytin radan edustajille eli ukrainalaisille parlamentaarikoille vieraillessani radassa eli heidän parlamentissaan — ja käyttäneeni selkeästi seuraavia sanoja: ”Teille 24.2. on se kulminaatiopiste. Te olette kohdanneet tämän brutaalien aggression. Meille suomalaisille tämä 24.2. ei kuitenkaan ole se päivä. Meille se päivä on 30. päivä marraskuuta 1939. Me olemme kohdanneet saman aggression samasta ilmansuunnasta, ja me olimme yksin. Ja me olimme yksin. Te voitte olla vakuuttuneita, radan jäsenet” — sanoin juuri näillä sanoilla — ”te ette jää yksin.” Ainakin Suomessa meillä on voimakas, syvä muisti siitä kammottavasta tilanteesta ja avuttomana olemisesta siinä tilanteessa, siitä, miten me selviämme, ja me emme jätä ukrainalaisia yksin. Siinä mielessä olen ilahtunut kuullessani sen, että edustaja Zyskowitz vakuuttaa, että nämä Säätytalossa käytävät neuvottelut koskevat myöskin solidaarisuutta Ukrainaa kohtaan. Te tulette ponnistelemaan samoilla pohjilla kuin mekin. Tunnistan sen ja tiedän sen, että tämä talo on ollut yksimielinen tässä asiassa aikaisemminkin, ja aivan varmasti riippumatta hallituksesta, mikä täällä muodostetaan, me tunnemme tämän vahvan solidaarisuuden.

Te viittasitte siihen, että eihän tämä alkanut 24.2. Te olette ihan oikeassa, edustaja Zyskowitz, ei tietenkään alkanut. Itse asiassa, jos ottaa historiallisen katsauksen tähän, voi sanoa, että viime vuosisadan järkyttävimmät sodat, ihmisoikeusloukkaukset, kansainväliset rikokset Euroopassa olivat kaikki hajoavien imperiumien aikaansaannoksia: ensimmäinen maailmansota, toinen maailmansota — kaikki prosessit voidaan käydä läpi, enkä rupea käymään niitä läpi — kaikki siirtomaasotia myöten ovat hajoavien imperiumien aiheuttama kriisiä.

Tämä sota, mikä Ukrainassa on, Neuvostoliiton hajoamisprosessin viimeinen jälkinäytös, on se viimeinen taistelu. Tämän jälkeen ei ole enää olemassa sellaista imperiumia: Venäjä ei ole enää imperiumi sen jälkeen. Se tulee keskisuureksi toimijaksi, jos se jossain vaiheessa siksi tulee. Toivottavasti se tulee osaksi kansainvälistä yhteisöä, mutta imperiaali-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 5/2023 vp

nen prosessi on nyt tähän päättynyt. Ukrainalaiset käyvät siinä suhteessa erittäin tärkeätä taistelua sekä omasta olemassaolostaan että eurooppalaisen turvajärjestelmän puolesta, itse asiassa demokrationkin puolesta — itse asiassa Venäjän demokration puolesta, koska siinä täytyy tapahtua muutos myöskin Venäjällä. Tämä on ollut 30-vuotinen sota, edustaja Zyskowicz: siellä on Transnistria, siellä on Tšetšenia, siellä on Abhasia, siellä on Etelä-Ossetia, siellä on tietenkin Georgian kriisi, siellä on tietenkin Ukraina ollut eri vaiheissa ja nyt sitten viime vuodesta Ukrainan tilanne. Tämä on ollut pitkä, pitkä hajoamisprosessi. Kuviteltiin, että se Neuvostoliiton hajoaminen tapahtui yllättävän väkivallattomasti silloin 90-luvulla, ja näin verinen prosessi se on ollut. Näin verinen prosessi se on, ja nyt on sen päätepiste tässä. Eli tämä täytyy nähdä siinä historiallisessa muistissa, kun me arvioimme tätä.

Ja nyt sitten, arvoisa puhemies, tähän Venäjän tilanteeseen ja siihen, minkä vuoksi silloin 2019 toimittiin myöskin Suomen hallituksen toimesta aktiivisesti niin, että Venäjä tulisi takaisin mukaan parlamentaarisen yleiskokouksen työhön. Sehän oli järjestössä jäsen koko ajan mutta silloin tuli yleiskokoukseenkin täysivaltaisesti mukaan. Siinä oli ehdottomasti lähtökohtana se... Minulla ei ole mitään illuusioita Venäjän oikeusjärjestystä kohtaan, ei pienimpiäkään illuusioita, ei siis mitään, me näemme raadollisesti sen, miten se toimii. Siitä huolimatta argumentti oli pätevä: venäläisellä kansalaisyhteiskunnalla oli mahdollisuus saada äänensä kuuluviin Euroopan neuvoston kautta. 23 prosenttia kaikista ihmisoikeustuomioistuimissa [Puhemies koputtaa] käsiteltävistä asioista tulee Venäjältä, yhteensä 13 000, ja niistä päätöksistä lähes 95 prosenttia on pantu täytäntöön Venäjällä. Se tehdään paikallisviranomaisten toimesta kyllä. Meillä ei ole yhtään Euroopan neuvoston jäsenmaata, joka olisi sataprosenttisesti pannut täytäntöön Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen päätökset, ei edes Suomi, ja tämä on ongelma muuallakin. Tiedämme kaikki, että Navalnyin keissiiä ja kuumimpia [Puhemies koputtaa] poliittisia kysymyksiä ei ole pantu Venäjällä täytäntöön, mutta kyllä ihmisoikeusjärjestelmä kertoo, että merkittävä osa niistä päätöksistä, jotka Strasbourgissa on tehty, on saanut oikeutta Venäjällä.

Ensimmäinen varapuhemies Juho Eerola: Näin, kiitoksia. — Nyt, arvoisat edustajat, ehdimme ottaa vielä edustajien Saramo ja Zyskowicz puheenvuorot, ja jos sen jälkeen tulee lisää, niin ne menevät sitten listan hännille. — Ja edustaja Saramo.

14.41 Jussi Saramo vas: Kiitos, arvoisa puhemies! Edustaja Kiljunen tässä aika paljon kertoi siitä, mitä itsenikin piti kommentoida, eli siitä, kuinka Venäjä kuitenkin pitkään, osin esitti mutta osin myös käytännössä toteutti sitä, mitä siltä edellytettiin. On sinänsä vähän jännää, että nyt tässä pykälässä täällä me pystymme luomaan tämmöistä väittelyä Venäjästä tilanteessa, jossa olen ymmärtänyt, että me ollaan kuitenkin aika samaa mieltä siitä, minkälainen hallinto Putinin hallinto on ja miten sen kanssa pitää toimia. En ainakaan kuullut, että kukaan olisi puolustellut Putinin — oli se nyt sitten, tässä oli erilaisia luonnehdintoja, äärioikeistolainen tai imperialistinen hallinto — hallintoa. Sitä kukaan ei enää onneksi tässä eduskunnassa Suomessa puolustele. Muistan kyllä ajan, kun Putinia, putinismia aika laajastikin puolustettiin silloin, kun täällä nähtiin, että kärsijinä olivat lähinnä Venäjän sisäiset vähemmistöt. Mutta siihen on turha palata.

Mutta muistutan, miksi silloinen Sipilän porvarihallitus ja koko Suomen valtuuskunta-kin tuki Venäjän paluuta Euroopan neuvostoon ja minkä takia silloin ulkoministeri Soini ja hallitus tekivät ison työn Venäjän takaisin saamiseksi. Tämän lisäksi, mitä edustaja Kilju-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 5/2023 vp

nen tässä sanoi, kyllä minusta oli myös tärkeää näyttää kaikille venäläisille ja koko maailmalle, että se on Venäjä ja Putin, joka tekee valinnan siitä, kunnioitetaanko ihmisoikeuksia — että ne eivät ole muut maat, jotka haluavat työntää Venäjän johonkin nurkkaan. Minusta on ollut tärkeätä ja on jatkossakin, että jos on joku uskottava näkymä siitä, että Venäjä kunnioittaa ihmisoikeuksia ja demokratiaa eikä ole uhka naapureilleen, niin silloin meidän pitää välittömästi tarjota kättä semmoiselle hallinnolle, jos semmoinen olisi syntyäkseen. No, nyt valitettavasti semmoiseen on hyvin vaikea uskoa.

Mutta minusta on toimittu oikein. Mitä siitä olisi tullut, jos me olisimme esimerkiksi jo täällä mainittujen eräiden henkilöiden puheiden mukaisesti todenneet — on jopa väitetty, että venäläisissä olisi geneettisesti jotain vikaa, tai on tämmöisiä aivan niin kuin sairaita puheita — että missään tilanteessa me emme halua tehdä Venäjän kanssa yhteistyötä? Silloin me olisimme toimineet nimenomaan Putinin pussiin ja alleviivanneet sitä, että hän on oikeassa. Mutta ei hän ole oikeassa. Vika on Venäjän johdossa eikä missään muualla, ja tästä meidän pitää minusta pitää kiinni jatkossakin.

Ensimmäinen varapuhemies Juho Eerola: Ja edustaja Zyskowicz.

14.44 **Ben Zyskowicz kok** (vastauspuheenvuoro): Kiitos, puhemies! Ihan lyhyesti vielä. Ei salissa ole väitely suhtautumisesta Venäjään, koska salissa on laaja yhteisymmärrys ja se putinisti, joka täällä oli vielä viime eduskunnassa, jäi vaaleissa onneksi valitsematta.

En epäile hetkeäkään Euroopan neuvoston Suomen valtuuskunnan, Suomen hallituksen ja Suomen tasavallan presidentin hyviä aikeita ja hyviä pyrkimyksiä siinä vaiheessa, kun Venäjän osallistuminen parlamentaarisen yleiskokouksen työhön palautettiin. Epäilemättä pyrkimykset olivat hyviä. Se, oliko silloin ”uskottava näkymä”, lainatakseni edustaja Saramo Venäjän positiivisesta kehityksestä, on toinen juttu.

Ihan vielä sanon edustaja Kiljuselle, että kyllä, varmasti on hyviä puolia siinä, että venäläinen ihminen ja kansalaisyhteiskunta saattoivat viedä jutun Euroopan ihmisoikeustuomioistuimeen, kun oli kysymys Venäjällä tehdyistä ihmisoikeusloukkauksista. Kuitenkaan, edustaja Kiljunen, en rinnastaisi Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen niissä antamia päätöksiä ja niitten täytäntöönpanoa Venäjällä siihen täytäntöönpanoon, joka tapahtui ja tapahtuu sellaisissa maissa, joissa on demokratia, joissa pyritään kunnioittamaan ihmisoikeuksia ja joissa toteutetaan tai ainakin pyritään toteuttamaan oikeusvaltioperiaatetta. Näissä kaikissa keisseissä — ilman, että väitän, että Putin henkilökohtaisesti niitä mitenkään kävi työpöytänsä ääressä läpi — oli kuitenkin kyse siitä, halusiko Venäjän hallinto ja viranomaiset ottaa täytäntöönpantavaksi Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisuja vai eikö se halunnut, ja ellei se halunnut eri syistä, niin silloin niitä ei otettu huomioon. Jos se halusi, niin kuin sanoin, vaikkapa pr-syistä tai joistakin muista sille sopivista syistä ottaa ne huomioon, niin se oli varmasti hyvä niille asianosaisille, jotka olivat jutun vieneet eteenpäin, mutta se ei saanut, ei olisi saanut eikä saa tänäkään päivänä hämärtää meidän käsitystä siitä, että Venäjä muka noudatti silloinkaan näitä keskeisiä periaatteita, joita arvostamme ja kunnioitamme.

Ensimmäinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Ja nyt valtuuskunnan puheenjohtaja, edustaja Kiljunen, minuutin mittainen vastauspuheenvuoro. Jos tulee muita puheenvuoropyyntöjä vielä tässä, niin ne siirtyvät sitten muiden asiakohtien jälkeen. — Edustaja Kiljunen, olkaa hyvä. [Mikrofoni on kiinni] — Mikrofoni päälle.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 5/2023 vp

14.47 **Kimmo Kiljunen sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minä vastaan oikeastaan vain suoraan edustaja Zyskowiczin huoleen siitä, ymmärrämmekö Venäjän poliittisen järjestelmän ja nimenomaan oikeudellisen järjestelmän luonteen samalla tavalla. Edustaja Zyskowicz, me ymmärrämme sen samalla tavalla. Ei minulla ole illuusiota tästä: oikeusvaltiossa, avoimessa demokratiassa, pelisäännöt ovat selkeästi erilaiset kuin tällaisessa totalitaarisessa järjestelmässä, jota voidaan aivan hyvin kutsua myöskin kleptokratiaksi ihan sisäisen päätöksentekonsa kannalta — äärimmäisen korruptoitunut yhteiskunta. Tätä ei ole illuusiota.

Kysymys on enemmän tästä ihmisoikeusjärjestelmän luonteesta. Suurin osa ihmisoikeusvalituksista, joita tulee Euroopan ihmisoikeustuomioistuimeen, tulee paikallisviranomaisten väärinkäytöksistä tai laiminlyönneistä, ihmisoikeusloukkauksista. Kun näistä tehdään Euroopan ihmisoikeustuomioistuimessa päätöksiä, ne ovat useimmiten paikallis-hallinnon tasolla tehtäviä oikaisuja, joita siellä on tehty. Usein niitä käytänteitä ei ole tahdottu muuttaa mutta on maksettu kompensatiota: on maksettu kompensatiota Venäjälle, eli ihmiset ovat saaneet sillä tavalla oikeuden itselleen takaisin, että jotain on korvattu. Mutta on aivan totta, että silloin kun tullaan isoimpiin poliittisiin ratkaisuihin — viittaa esimerkiksi Navalnyihin, hänen vangitsemispäätöksiinsä, joista me olemme tehneet päätökset — niin Venäjä ei piittaa lainkaan siitä, mitä Euroopan ihmisoikeustuomioistuin tekee. Kyllä, tämä on ihan selvä asia. Mutta siitä tulee tämä korkea luku, että 13 000 valituksesta, joita siellä on, [Puhemies koputtaa] yli 90 prosenttia pannaan täytäntöön Venäjällä paikallisviranomaisten toimesta.

Ensimmäinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Ja nyt, edustaja Kiljunen, teillä näyttää olevan puheenvuoropyyntö vielä siellä listalla. Voidaanko se poistaa? [Kimmo Kiljunen: Se voidaan poistaa.] — Se voidaan poistaa, selvä.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin ulkoasiainvaliokuntaan.